

**SUOMALAISTEN YRITYSTEN KOKEMUKSIA
ITÄ-EUROOPAN MARKKINOISTA**

- BULGARIA, ROMANIA, TURKKI, UKRAINA JA UNKARI
- 2007

Julkaistavissa 23.1.2007 klo 10.00

KESKUSKAUPPAKAMARI

SUOMALAISTEN YRITYSTEN KOKEMUKSIA ITÄ-EUROOPAN MARKKINOISTA
– BULGARIA, ROMANIA, TURKKI, UKRAINA JA UNKARI –
2007

SELVITYS

Tammikuu 2007

Keskuskauppakamari
Aleksanterinkatu 17, PL 1000, 00101 Helsinki
Puh. (09) 696 969, faksi (09) 650 303
www.chamber.fi

ISBN 952-5620-12-3

SAATTEEKSI

Keskuskauppakamari on useaan otteeseen kartoittanut suomalaisten yritysten kokemuksia eri eurooppalaisilta markkina-alueilta¹. Tiedot auttavat sekä kauppakamarien jäsenyrityksiä että viranomaisia luomaan realistisen kuvan EU:n sisämarkkinoiden toimivuudesta ja EU:n laajentumisen vaikutuksista.

Selvitysten sarjaa on nyt jatkettu Bulgarian, Romanian, Turkin, Ukrainan ja Unkarin markkinoiden toimivuutta koskevalla selvityksellä. Romania ja Bulgaria liittyivät Euroopan unioniin vuoden 2007 alusta ja Unkari 1.5.2004. Turkin jäsenyysneuvottelut jatkuvat edelleen. Ukraina on korostanut oikeuttaan hakea EU-jäsenyyttä.

Bulgarian, Romanian, Turkin, Ukrainan ja Unkarin markkinoiden kasvavaan merkitykseen uskotaan vahvasti. Liiketoimintaympäristöstä Unkari saa parhaan kouluarvosanan. Talouden tila yleensä paranee EU:n jäseneksi tulleissa ja jäsenyyttä hakevissa maissa. Maiden kansainvälistyminen nopeutuu.

Suomalaiset yritykset kohtaavat useita ongelmia Bulgarian, Romanian, Turkin, Ukrainan ja Unkarin markkinoilla. Määrätietoisia ponnisteluja kaupankäynnin helpottamiseksi on jatkettava, jotta yritykset voivat toimia markkinoilla tehokkaasti ja investoida mahdollisimman turvallisesti.

Taloustutkimus Oy suoritti yrityshaastattelut Keskuskauppakamarin toimeksiannosta marraskuussa 2006. Selvityksen on laatinut osastopäällikkö Anne Hatanpää Keskuskauppakamarista.

Helsingissä, 23.1.2007

KESKUSKAUPPAKAMARI

Kari Jalas
toimitusjohtaja

¹ "Suomalaisten yritysten näkemyksiä EU:n itälaajenemisesta" (1998), "Puola ja Viro matkalla EU-jäsenyyteen (2001), "Latvian ja Liettuan liiketoimintaympäristöt" (2002), "Suomalaisyritysten näkemyksiä Baltian maiden ja Puolan markkinoista" (2005).

SISÄLLYS

1. SELVITYKSEN KUVAUS JA VASTAAJARAKENNE.....	4
1.1. Selvityksen kuvaus.....	4
1.2. Vastaaजारakenne.....	5
2. TÄRKEIMMÄT MARKKINA-ALUEET	6
3. ARVIO LIIKETOIMINTAYMPÄRISTÖSTÄ	6
3.1. Liiketoimintaympäristön toimivuuden kouluarvosana	7
3.2. Osa-alueet, joilla kehitys on ollut myönteistä.....	8
3.3. Suurimmat ongelmat kaupankäynnissä ja markkinoilla.....	11
3.4. Kokemukset viranomaisten toiminnasta.....	14
3.5. Yritysten toimintaa erityisesti vaikeuttaneet asiat.....	17
3.5.1. Korruptio.....	21
4. MARKKINA-ALUEIDEN MERKITYS TULEVAISUUDESSA.....	22
4.1. Markkinoiden merkitys.....	22
4.2. Yritysten reagointi markkina-alueen kasvuun.....	23
4.3. Investoinnit.....	24
5. YHTEENVETO	26
6. LIITTEET	27

1. SELVITYKSEN KUVAUS JA VASTAAJARAKENNE

1.1. Selvityksen kuvaus

Selvityksen tarkoituksena on tutkia Bulgarian, Romanian, Turkin, Ukrainan ja Unkarin liiketoimintaympäristön tasoa ja markkinoiden toimivuutta suomalaisten yritysten näkökulmasta. Haastatteluilla on kartoitettu näissä maissa toimivien suomalaisten yritysten kokemuksia ja näkemyksiä kunkin kohdemaan keskeisimmistä kaupan esteistä ja liiketoimintaympäristön kehityksestä.

Taloustutkimus Oy suoritti haastattelut selvitystä varten Keskuskauppakamarin toimeksiannosta. Kysely suunnattiin suomalaisille yrityksille, joiden yhteystiedot saatiin Finpron vientirekisteristä. Tiedonkeruu toteutettiin tietokoneavusteisina puhelinhaastatteluina 3.-23.11.2006. Vastaajat kiintiöitiin maittain siten, että 70 prosenttia vastaajista harjoitti tuonti- tai vientitoimintaa ja 30 prosenttia toimi kohdemaassa tytäryrityksen tai edustuston yms. kautta. Vastaajat arvioivat sitä maata, joka oli yritykselle tärkein tai toiseksi tärkein markkina-alue. Puhelinhaastatteluja tehtiin seuraavasti: Unkari 69, Bulgaria 35, Romania 39, Turkki 59 ja Ukraina 62. ”Tuplahaastatteluja” (sama henkilö on arvioinut kahta eri maata) tehtiin 37 (Bulgaria 24 ja Romania 13). Yhteensä haastatteluja tehtiin 264. Tuloksia ei ole painotettu.

Tuloksia on verrattu vuosien 1998, 2001, 2002 ja 2005 selvityksiin², sikäli kun se on ollut mahdollista.

² ”Suomalaisten yritysten näkemyksiä EU:n itälaajenemisesta” (1998), ”Puola ja Viro matkalla EU-jäsenyyteen (2001), ”Latvian ja Liettuan liiketoimintaympäristöt” (2002), ”Suomalaisyritysten näkemyksiä Baltian maiden ja Puolan markkinoista” (2005).

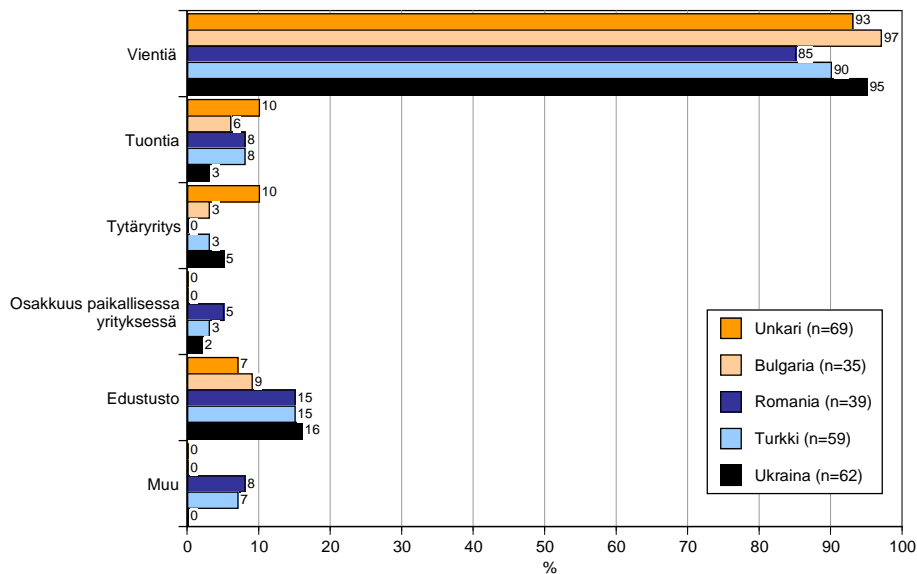
1.2. Vastaajarakenne

Vastaajista 86 prosenttia edusti teollisuutta, 8 prosenttia kauppaa ja 7 prosenttia palveluita, eli vain harva yritys toimi useammalla toimialalla. Yrityksistä 36 prosentilla liikevaihto oli 7 - 40 miljoonaa euroa, 30 prosentilla yli 40 miljoonaa euroa, 29 prosentilla 1 - 7 miljoonaa euroa, 3 prosentilla alle 1 miljoonaa euroa ja 2 prosenttia haastatelluista ei osannut arvioida yrityksen liikevaihtoa.

Suomalaisten yritysten toiminta painottuu vientiin. Vastanneista yrityksistä 93 prosentilla oli vientiä Unkariin, 97 prosentilla Bulgariaan, 85 prosentilla Romaniaan, 90 prosentilla Turkkiin ja 95 prosentilla Ukrainaan. Yrityksistä 10 prosentilla oli tuontia Unkarista, 6 prosentilla Bulgariasta, 8 prosentilla Romaniasta ja Turkista sekä 3 prosentilla Ukrainasta. Joka kymmenennellä yrityksellä oli tytäryhtiö Unkarissa. Vastaajista 5 prosentilla oli osakkuus paikallisessa tytäryhtiössä Romaniassa.

Yrityksistä 16 prosenttia toimi edustuston kautta Ukrainassa, 15 prosenttia Romaniassa ja Turkissa sekä 9 prosenttia Bulgariassa ja 7 prosenttia Unkarissa. Muuta liiketoimintaa oli 8 prosentilla vastanneista Romaniassa ja 7 prosentilla Turkissa.

MINKÄLAISTA LIIKETOIMINTAA YRITYKSELLÄ ON KO. MAIDEN MARKKINOILLA

Keskuskauppakamari / Taloustutkimus Oy

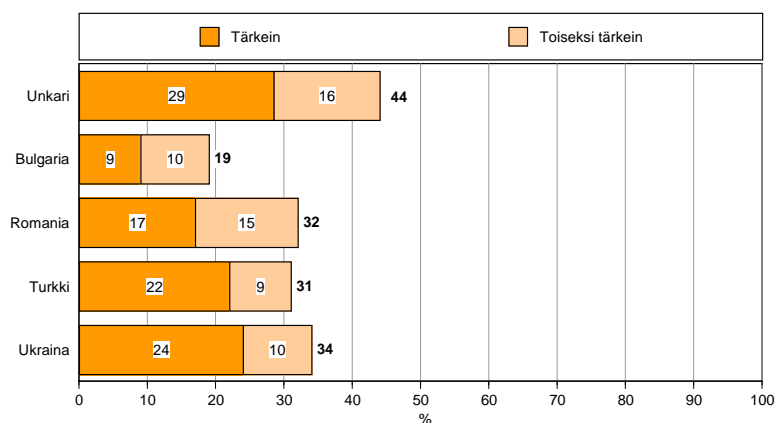
2. TÄRKEIMMÄT MARKKINA-ALUEET

Tämän selvityksen maista Unkari on suomalaisille yrityksille tärkein markkina-alue. Vastaajista 29 prosenttia asetti Unkarin tärkeimmäksi ja 16 prosenttia toiseksi tärkeimmäksi markkina-alueeksi. Ukraina (24/10 %), Romania (17/15 %) ja Turkki (22/9 %) arvioitiin tärkeämmiksi kuin Bulgaria (9/10 %). "Ei osaa sanoa / ei vastausta" -vastausten osuus oli verrattain suuri, 40 prosenttia.

Viro oli suomalaisten yritysten tärkein markkina-alue vuoden 2005 selvityksessä. Siinä vertailu tehtiin Viron, Latvian, Liettuan ja Puolan välillä. Vastaajista 57 prosenttia asetti Viron tärkeimmäksi ja 26 prosenttia toiseksi tärkeimmäksi markkina-alueeksi.

TÄRKEIMMÄT MARKKINA-ALUEET YRITYKSEN KANNALTA TÄLLÄ HETKELLÄ

Kaikki vastaajat, n=264

Keskuskauppakamari / Taloustutkimus Oy

3. ARVIO LIIKETOIMINTAYMPÄRISTÖSTÄ

Haastateltuja pyydettiin mainitsemaan kolme tärkeintä tekijää, jotka ovat parantaneet liike-ympäristöä kohdemaassa viime vuosien aikana. Vastaajilta kysyttiin myös arvioita kolmesta keskeisimmästä ongelmasta, jotka ovat vaikeuttaneet kaupankäyntiä ja liiketoimintaa kohdemaan markkinoilla. Lisäksi haastateltuja pyydettiin arvioimaan viranomaisten toimintaa ja seikkoja, jotka ovat vaikeuttaneet yrityksen toimintaa kohdemaassa sekä arvioimaan liiketoimintaympäristöä kouluarvosanalla.

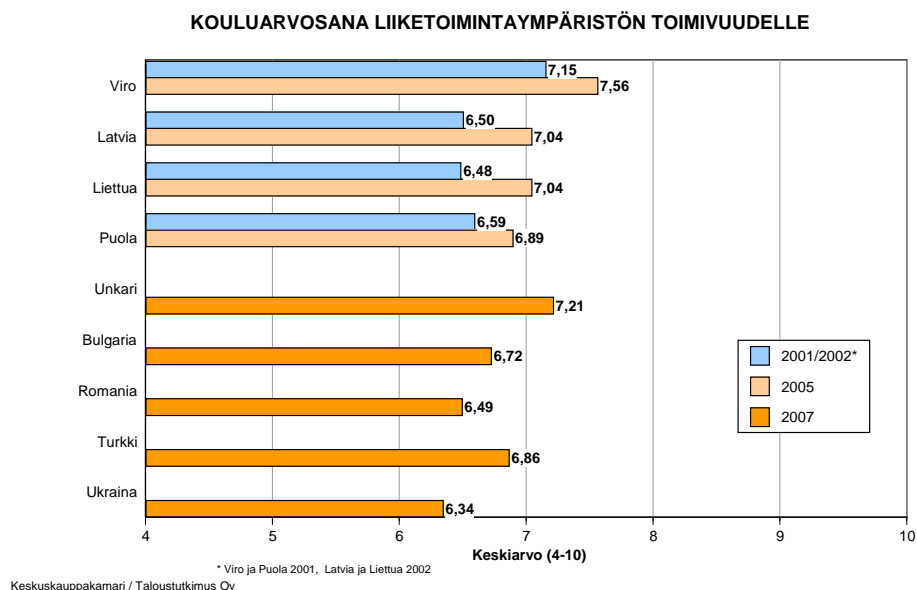
3.1. Liiketoimintaympäristön toimivuuden kouluarvosana

Vastaajia pyydettiin arvioimaan maiden liiketoimintaympäristön toimivuutta ja kehitystä. Arviot annettiin kouluarvosanoina, jolloin alin välttävä arvosana oli välillä 4 – 6, tyydyttävä 7, hyvä 8 ja kiitettävä eli paras 9 – 10. Suomen liiketoimintaympäristön arvosanaksi määriteltiin kiitettävä 9.

Vastaajat antoivat muita maita paremman kouluarvosanan (7,21) Unkarin liiketoimintaympäristölle. Turkki sai 6,86, Bulgaria 6,72, Romania 6,49 ja Ukraina 6,34. Unkarissa heikompien arvosanojen (4 – 6) osuus oli pienin (20 %) ja Ukrainassa suurin (51 %).

Vuonna 2005 Viro sai tuolloin tutkituista maista parhaimman arvosanan (7,56) verrattuna sitä heikommiksi arvioituihin Latviaan ja Liettuaan (7,04). Puolan arvosana oli 6,89. Vuonna 2002 Latvia sai arvosanaksi 6,50 ja Liettua 6,48. Haastatellut antoivat Virolle vuotta aiemmin (2001) arvosanan 7,15 ja Puolalle 6,59. Kaikkien maiden arvosanat paranivat tarkasteltavana ajanjaksona (2001 – 2005).

Vuonna 2005 Viro, Latvia, Liettua ja Puola olivat olleet vuoden ja Unkari vuonna 2007 yli kaksi vuotta EU:n jäsenenä. Viron (7,15 (2001)) lähtöarvo oli hieman alhaisempi kuin Unkarin (7,21 (2007)). Turkin ja Bulgarian lähtöarvosanat liiketoimintaympäristöstä olivat paremmat kuin Latvian ja Liettuan vuonna 2002 ja Puolan vuonna 2001. Turkin vuonna 2007 saama kouluarvosana oli 6,86 eli miltei sama kuin Puolan vuonna 2005. Bulgarian arvosana oli heikempi kuin Viron, Latvian, Liettuan ja Puolan vuonna 2005. Romania seuraa Turkin ja Bulgarian kannoilla. Ukraina sai liiketoimintaympäristöstään koko tutkimushistorian heikoimman arvosanan.

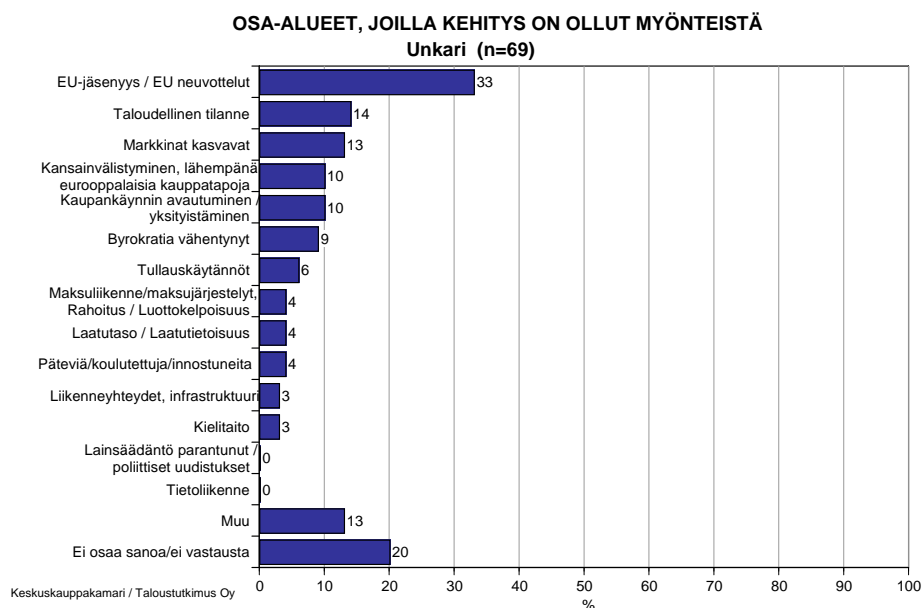

3.2. Osa-alueet, joilla kehitys on ollut myönteistä

Haastateltavia pyydettiin mainitsemaan kolme liiketoimintaan vaikuttavaa sektoria tai asiaa, jotka ovat kehittyneet myönteisesti viime vuosien aikana.

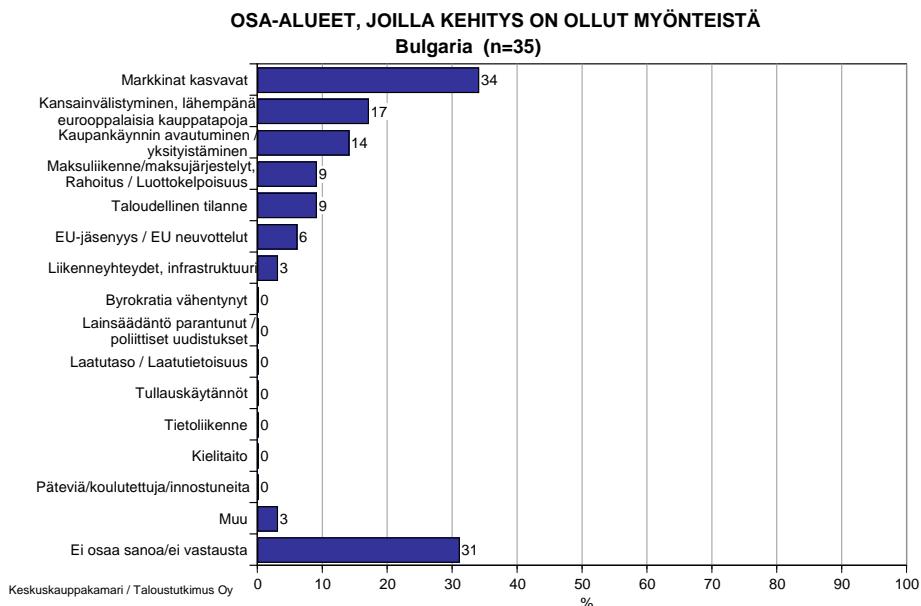
Unkari

Vastaajista kolmasosa arvioi, että EU-jäsenyys / EU-neuvottelut ovat vaikuttaneet myönteisesti Unkarin kehitykseen viime vuosina. Haastatelluista 14 prosenttia oli sitä mieltä, että maan taloudellinen tilanne on parantunut. Vastaavasti 13 prosenttia vastaajista katsoi, että Unkarin markkinat ovat kasvaneet.

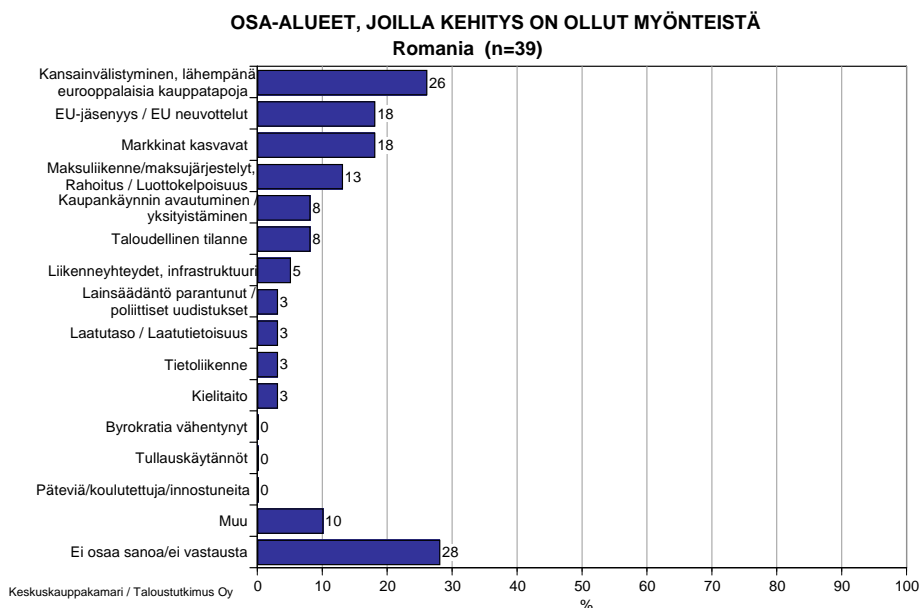
Bulgaria

Haastatelluista kolmannes (34 %) ilmoitti myönteisenä havaintonaan, että Bulgarian markkinat ovat kasvaneet. Maa on lisäksi kansainvälistynyt ja sen kauppatavat ovat muuttuneet entistä eurooppalaisemmiksi (17 %). Edistystä nähtiin myös kaupankäynnin avautumisessa ja yksityistämisessä (14 %). Vain 6 prosenttia vastaajista mainitsi Bulgarian EU-jäsenyyden kolmen myönteisimmän asian joukossa.

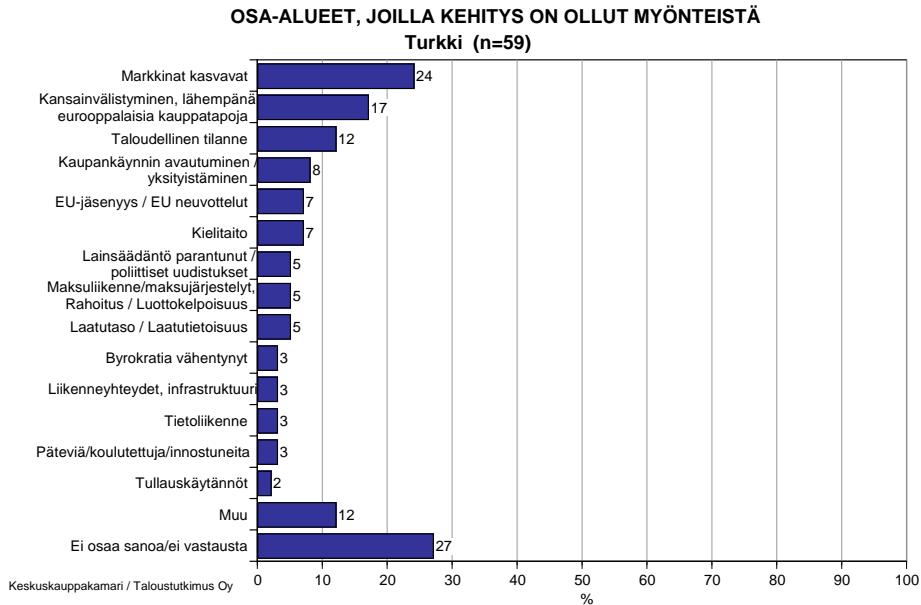
Romania

Neljännes vastaajista arvioi, että Romania on kansainvälistynyt ja omaksunut yhä enemmän eurooppalaisia kauppatapoja (26 %). Vastaajista 18 prosenttia katsoi, että EU-neuvotteluilla ja markkinoiden kasvulla on ollut erityisen positiivinen vaikutus kehitykseen viime vuosina.

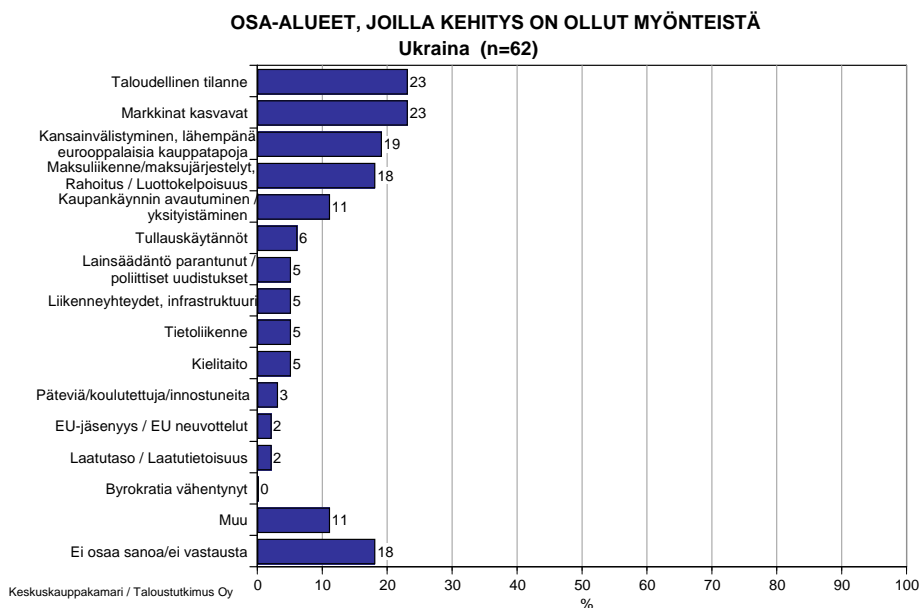
Turkki

Noin neljäsosa vastaajista (24 %) piti tärkeimpänä asiana Turkin markkinoiden kasvua. Vastaajista 17 prosenttia katsoi, että Turkki on kansainvälistynyt ja lähentynyt eurooppalaisia kauppatapoja. Haastatelluista 12 prosenttia mainitsi, että Turkin taloudellinen tilanne on parantunut.

Ukraina

Ukrainan taloudellinen tilanne on parantunut ja markkinat ovat kasvaneet (23 %). Maa on kansainvälistynyt ja sen kauppatavat ovat eurooppalaistuneet (19 %).

Vuonna 2005 tutkituissa maissa noin viidennes vastaajista arvioi kaupankäyntikulttuurin parantuneen Virossa viimeisten vuosien aikana. EU-jäsenyys ja kaupankäyntikulttuurin paraneminen sekä ostovoiman kasvu kirjattiin myös Latvian kohdalla tärkeimmiksi myönteisiksi kehityspiirteiksi. Lähes puolet vastaajista piti EU-jäsenyyttä Liettuan tärkeimpänä kehityksen osana. Puolassa neljännes haastatelluista piti EU-jäsenyyttä tärkeimpänä positiivisena muutoksena.

Kaupankäyntikulttuuri ja avoimuus (20 %) mainittiin myönteisimpinä asioina Latviassa vuonna 2002. Liettuassa oltiin tyytyväisimpiä taloudelliseen tilanteeseen ja talouden kasvuun (24 %).

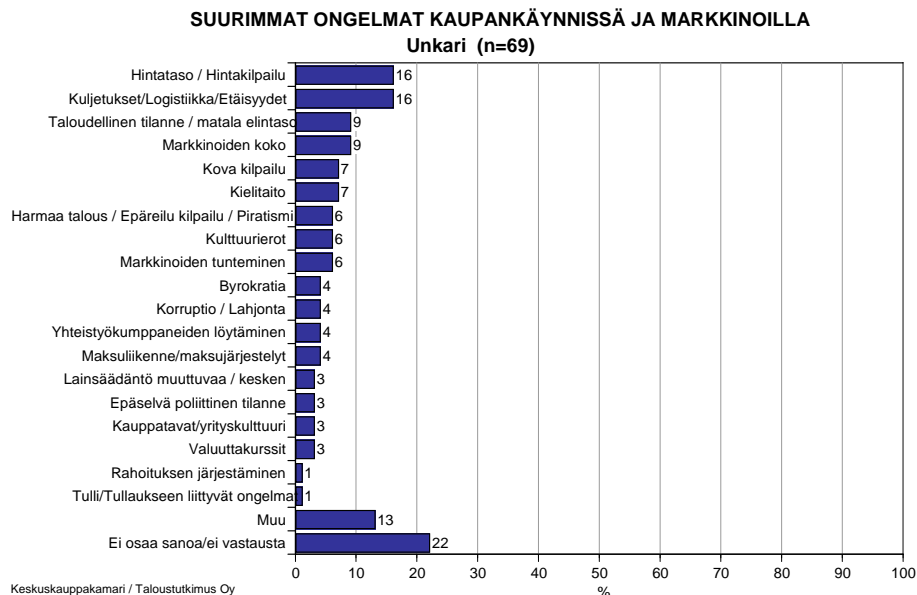
Taloudellinen tilanne ja talouden kasvu koettiin vuonna 2001 Virossa positiivisimmiksi tekijöiksi (32 %). Puolassa kaupankäynnin kulttuuri ja avoimuus saivat parhaat arviot (26 %) samana vuonna.

3.3. Suurimmat ongelmat kaupankäynnissä ja markkinoilla

Vastaajia pyydettiin mainitsemaan kolme liiketoimintaan vaikuttavaa sektoria tai asiaa, jotka ovat vaikeuttaneet yrityksen toimintaa viime vuosien aikana.

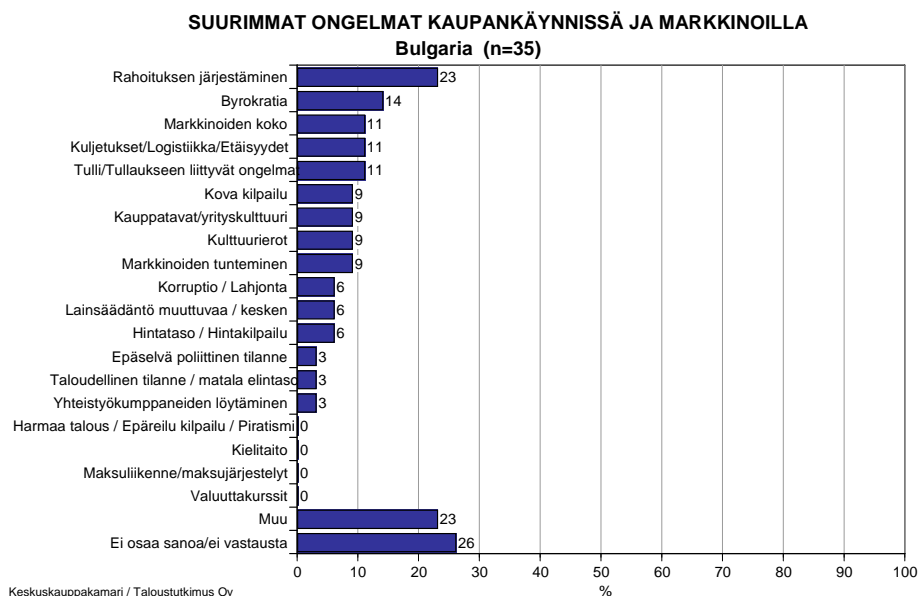
Unkari

Vastaajista 16 prosenttia piti Unkarin suurimpina ongelmina hintatasoa ja -kilpailua sekä kuljetuksiin, logistiikkaan ja etäisyyksiin liittyviä asioita. Haastatelluista 9 prosenttia katsoi, että maan taloudellinen tilanne ja matala elintaso sekä markkinoiden koko vaikeuttivat yritystoimintaa.

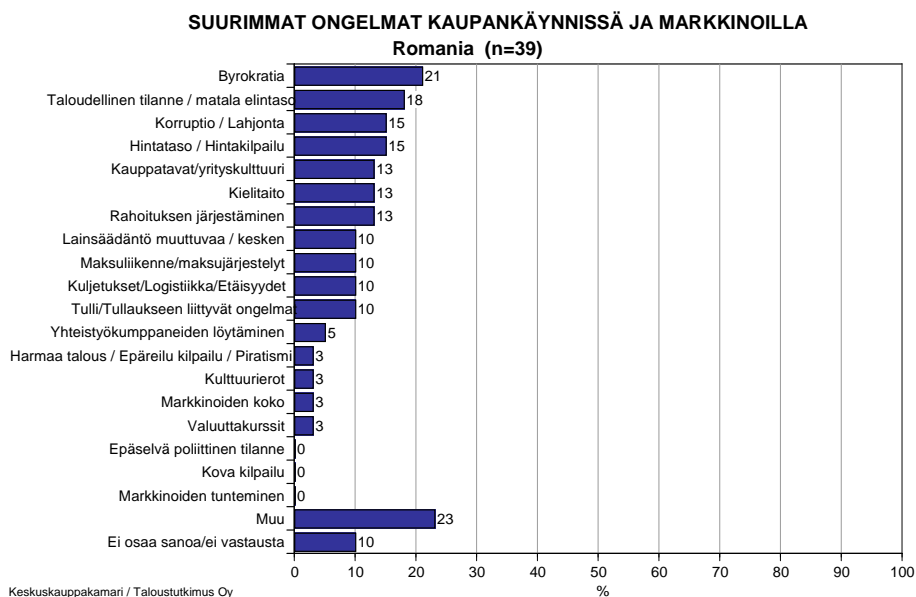
Bulgaria

Bulgariassa rahoituksen järjestäminen aiheutti ongelmia 23 prosentille vastaajista ja byrokrania 14 prosentille. Myös tulliin ja tullaukseen liittyvien kysymysten, markkinoiden koon sekä kuljetuksiin, logistiikkaan ja etäisyyksiin vaikuttavien asioiden (11 %) koettiin erityisesti hankaloittaneen liiketoimintaa.

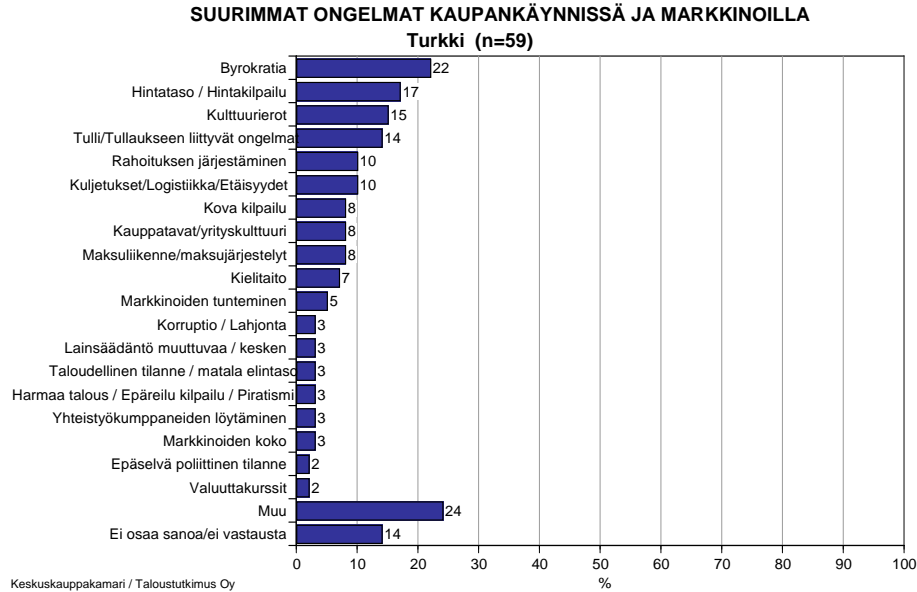
Romania

Haastatelluista 21 prosenttia katsoi byrokratian vaikeuttaneen yrityksen toimintaa Romaniassa. Ongelmiksi koettiin maan taloudellinen tilanne ja matala elintaso (18 %). Hintataso ja -kilpailu sekä korruptio ja lahjonta (15 %) hankaloittivat myös yritysten toimintaa.

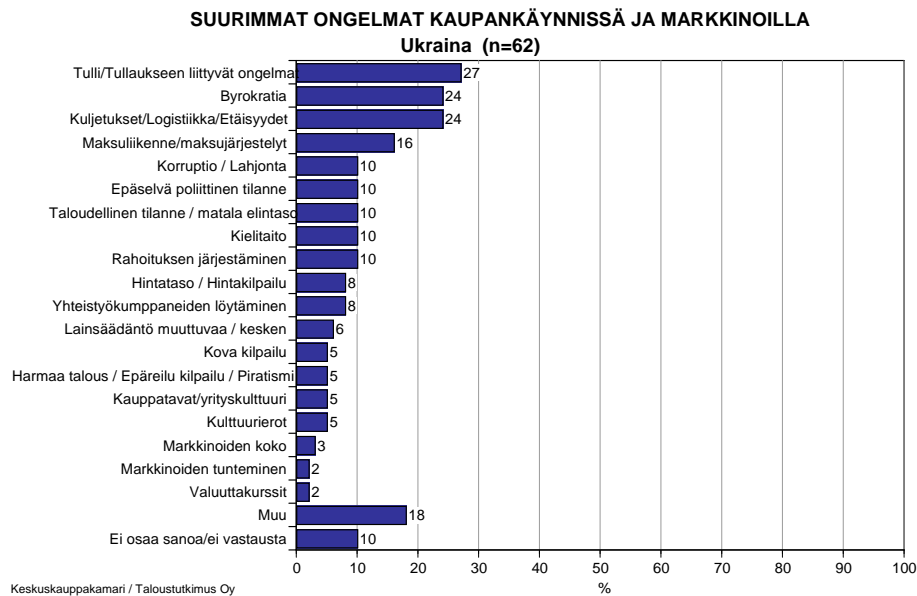
Turkki

Byrokrazia (22 %), hintataso ja -kilpailu (17 %) sekä kulttuurierot (15 %) koettiin suurimmiksi ongelmiksi Turkissa.

Ukraina

Ukrainassa tulliin ja tullaukseen liittyvät asiat (27 %) vaikeuttivat yritysten toimintaa. Ongelmiksi mainittiin myös byrokrazia ja kuljetuksiin, logistiikkaan ja etäisyyksiin liittyvät asiat (24 %).

Vuonna 2005 Viron suurimmiksi ongelmiksi nähtiin (alhainen) hintataso (17 %), ostovoiman vähyys ja markkinoiden koko (15 %) sekä kiristynvä ja kova kilpailu (9 %). Latviassa eniten ongelmia aiheuttivat kielitaidon puute (17 %), kiristynvä ja kova kilpailu sekä rahoitus ja hintataso (10 %). Liettuassa vastaajat kokivat kauppatapojen ja yrityskulttuurin (22 %), kiristynvän ja kova kilpailun (19 %) sekä hintatason (18 %) vaikeuttaneen eniten yritysten toimintaa. Puolassa suurimmiksi ongelmiksi nähtiin kauppatavat ja yrityskulttuuri (23 %), hintataso (21 %) ja rahoitus (19 %).

Vuonna 2002 tulliasiat ja tullaukseen liittyvät asiat (29 %) koettiin suurimmiksi ongelmiksi Latviassa ja rahoitukseen, luottokelpoisuuteen ja rahoitusvalmiuksiin liittyvät asiat (30 %) Liettuassa.

Vuonna 2001 kova kilpailu ja hintakilpailu (24 %) nähtiin vakavimpina ongelmina Virossa. Samana vuonna tulliasiat ja tullaukseen liittyvät asiat (22 %) sekä kova kilpailu ja hintakilpailu (22 %) aiheuttivat eniten huolta Puolassa.

3.4. Kokemukset viranomaisten toiminnasta

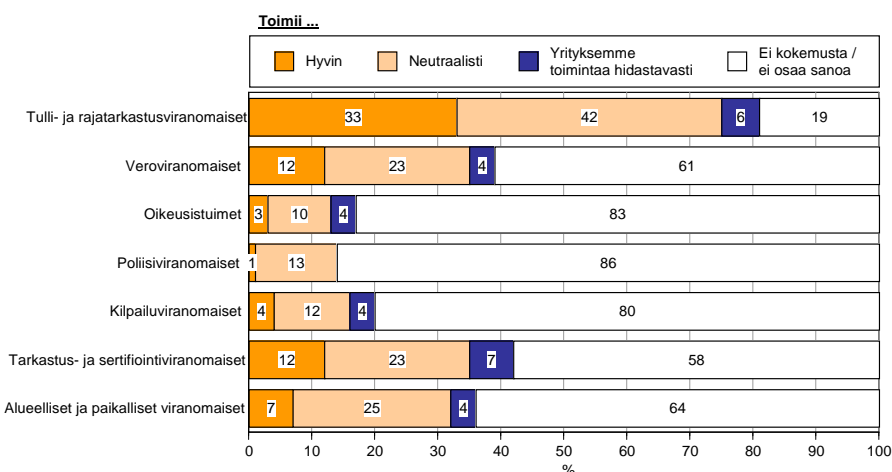
Suomalaiset yritykset antoivat Unkarin viranomaisten toiminnalle usein parhaat arvosanat ja Ukrainan viranomaisille heikoimmat. Vastaajista 55 prosenttia oli sitä mieltä, että tulli- ja rajaviranomaiset hidastivat yritysten toimintaa tarpeettomasti Ukrainassa. Unkarissa tulli- ja rajaviranomaiset toimivat hyvin ja hidastivat yrityksen toimintaa vain hieman (6 %). Sertifiointiviranomaiset vaikeuttivat yritysten toimia Ukrainassa (32 %) ja jonkin verran Unkarissa (7 %). Tuloksia arvioitaessa on otettava huomioon ”Ei kokemusta / ei osaa sanoa” -vastausten suuri määrä.

Unkari

Vastaajista valtaosa katsoi, että tulli- ja rajaviranomaiset toimivat Unkarissa hyvin tai neutraalisti. Haastatelluista 7 prosenttia ilmoitti tarkastus- ja sertifiointiviranomaisten ja 6 prosenttia tulli- ja rajaviranomaisten hidastavan yrityksen toimintaa tarpeettomasti. Unkarin viranomaiset toimivat useimmissa tapauksissa hyvin tai neutraalisti.

YRITYKSEN KOKEMUKSET VIRANOMAISTAHOJEN TOIMINNASTA

Unkari, n = 69

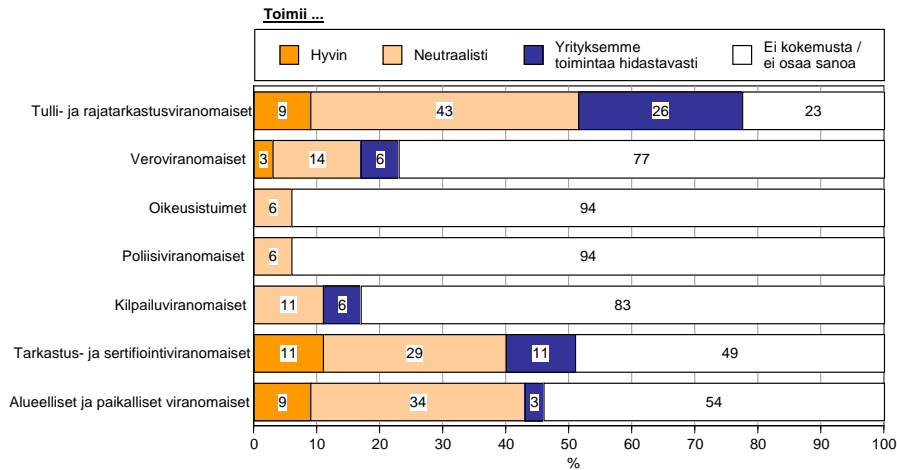
Keskuskauppakamari / Taloustutkimus Oy

Bulgaria

Neljännes vastaajista (26 %) ilmoitti, että tulli- ja rajatarkastusviranomaiset hidastivat yritysten toimintaa Bulgariassa. Vastaajista 52 prosenttia piti Bulgarian tullin toimintaa hyvänä tai neutraalina. Haastatellut arvioivat tarkastus- ja sertifiointiviranomaisten (11 %) sekä kilpailu- ja veroviranomaisten (6 %) hidastavan tarpeettomasti yritysten toimintaa.

YRITYKSEN KOKEMUKSET VIRANOMAISTAHOJEN TOIMINNASTA

Bulgaria, n = 35

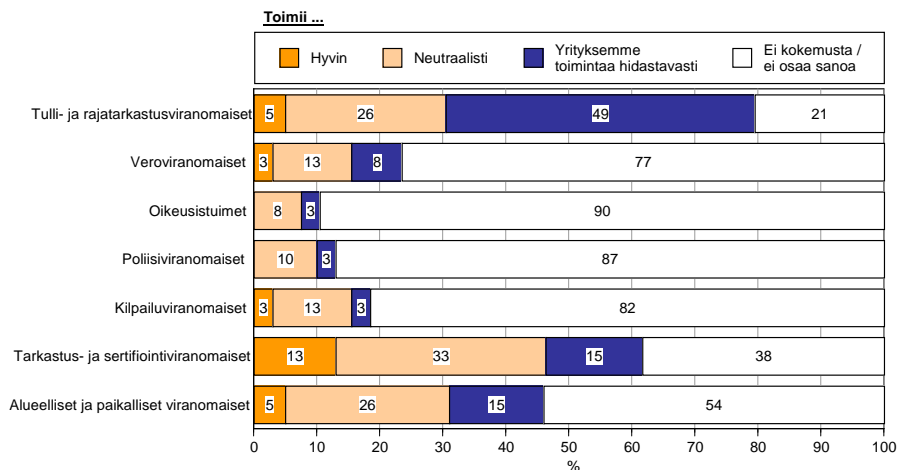
Keskuskauppakamari / Taloustutkimus Oy

Romania

Miltei puolet (49 %) haastatelluista katsoi, että tulli- ja rajaviranomaiset hidastivat yritysten toimintaa tarpeettomasti Romaniassa. Vastaajista 31 prosenttia piti Romanian tullin toimintaa hyvänä tai neutraalina. Haastateltujen mielestä tarkastus- ja sertifiointiviranomaiset sekä alueelliset ja paikalliset viranomaiset (15 %) ja veroviranomaiset (8 %) hidastivat yrityksen toimintaa.

YRITYKSEN KOKEMUKSET VIRANOMAISTAHOJEN TOIMINNASTA

Romania, n = 39

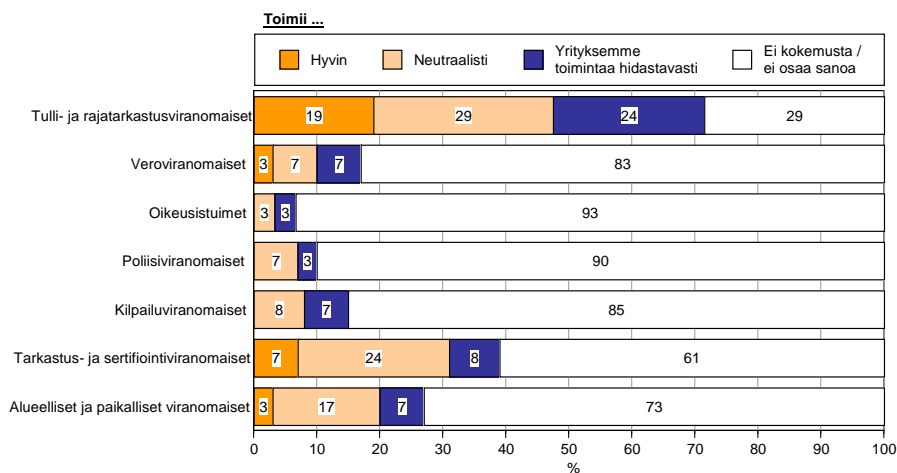
Keskuskauppakamari / Taloustutkimus Oy

Turkki

Vastaajista miltei puolet (48 %) arvioi, että tulli- ja rajaviranomaiset toimivat hyvin tai neutraalisti Turkissa. Neljännnes vastaajista (24 %) katsoi, että nämä viranomaiset hidastivat yrityksen toimintaa tarpeettomasti. Haastatellut pitivät tarkastus- ja sertifiointiviranomaisten (8 %), vero-, kilpailu- sekä alueellisten ja paikallisten viranomaisten (7 %) yrityksen toimintaa hidastavana tekijänä.

YRITYKSEN KOKEMUKSET VIRANOMAISTAHOJEN TOIMINNASTA

Turkki, n = 59

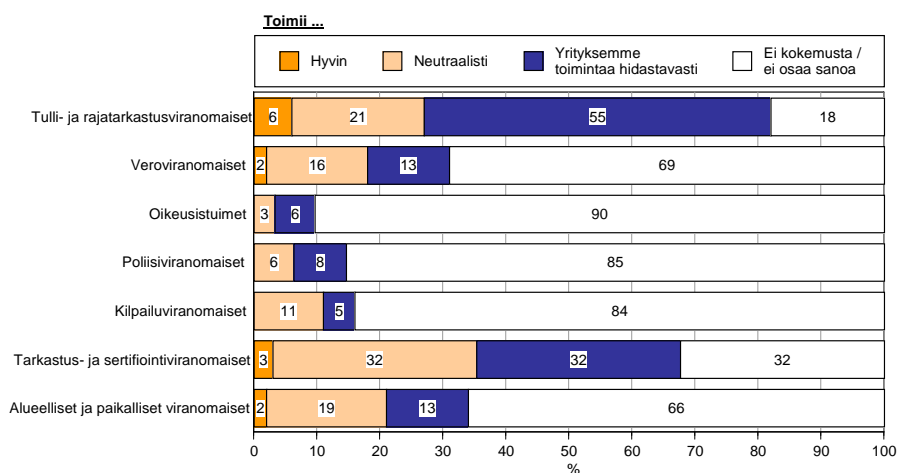
Keskuskauppakamari / Taloustutkimus Oy

Ukraina

Yli puolet (55 %) vastaajista koki, että tulli- ja rajaviranomaiset hidastivat yrityksen toimintaa Ukrainassa. Vain 27 prosenttia haastatelluista arvioi, että tulli- ja rajaviranomaiset toimivat hyvin tai neutraalisti. Ukrainassa tarkastus- ja sertifiointiviranomaisten (32 %), vero- sekä alueellisten ja paikallisten viranomaisten (13 %) katsottiin hidastavan yrityksen toimintaa.

YRITYKSEN KOKEMUKSET VIRANOMAISTAHOJEN TOIMINNASTA

Ukraina, n = 62

Keskuskauppakamari / Taloustutkimus Oy

Vuonna 2005 9 prosenttia vastaajista arvioi, että Viron alue- ja paikallisviranomaiset olivat hidastaneet tarpeettomasti yritysten toimintaa. Latviassa 14 prosenttia vastaajista oli tyytymättömiä tarkastus- ja sertifiointiviranomaisten ja 11 prosenttia alue- ja paikallisviranomaisten toimintaan. Liettuassa suurimmaksi ongelmaksi koettiin alue- paikallisviranomaiset sekä tarkastus- ja sertifiointiviranomaiset. Vastaajista viidennes arvioi tulli- ja rajatarkastusviranomaisten hidastaneen yrityksen toimintaa Puolassa. Joka neljäs oli tyytymätön tarkastus- ja sertifiointiviranomaisiin ja joka kymmenes vero- sekä alue- ja paikallisviranomaisiin.

Vuonna 2002 haastatelluista yrityksistä joka neljäs (26 %) piti viranomaisten toimintaa keskeisenä ongelmana Liettuan kanssa käytävässä kaupassa. Luku oli hieman korkeampi kuin Latviassa. Yrityksistä joka kolmas piti tullaukseen liittyviä asioita keskeisimpänä ongelmana Latviassa, Liettuassa vain joka viides.

Puolassa vuonna 2001 toimineiden suomalaisten yritysten kielteisimmät vastaukset liittyivät Puolan tulli- ja rajatarkastusviranomaisiin sekä tarkastus- ja sertifiointiviranomaisiin. Yrityksistä joka toinen (52 %) ilmoitti, että tulli- ja rajatarkastusviranomaiset hidastivat yritysten toimintaa. Myös osalla Virossa toimineista suomalaisista yrityksistä oli negatiivisia kokemuksia tulli- ja rajatarkastusviranomaisista sekä tarkastus- ja sertifiointiviranomaisista, mutta selvästi vähemmän kuin Puolassa toimineilla yrityksillä Puolan vastaavista viranomaisista. Yrityksistä joka neljäs (24 %) arvioi tulli- ja rajatarkastusviranomaisten ja joka viides (21 %) tarkastus- ja sertifiointiviranomaisten hidastaneen yritysten toimintaa Virossa.

3.5. Yritysten toimintaa erityisesti vaikeuttaneet asiat

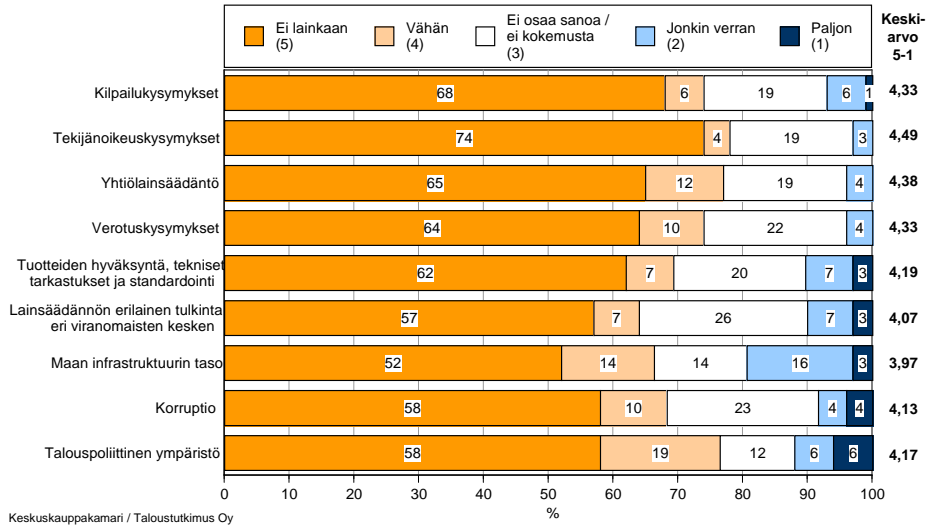
Haastateltuja pyydettiin arvioimaan, miten tietyt erityiskysymykset olivat vaikeuttaneet yrityksen toimintaa kohdemaan markkinoilla. Kuvioissa esitetyt keskiarvot on laskettu vastauksista asteikolla: 5 – ei lainkaan ja 1 - paljon. Maittain tehdyssä raportoinnissa kiinnitetään huomiota eniten vaikeuksia aiheuttaneisiin kysymyksiin.

Unkari

Infrastruktuurin tason (19 %), talouspoliittisen ympäristön (12 %), lainsäädännön erilaisen tulkinnan eri viranomaisten kesken (10 %) ja tuotteiden hyväksynnän, teknisen tarkastuksen ja standardoinnin (10 %) koettiin vaikeuttaneen yrityksen toimintaa eniten Unkarissa.

YRITYSTEN TOIMINTAA VAIKEUTTAVAT ASIAT

Unkari, n = 69

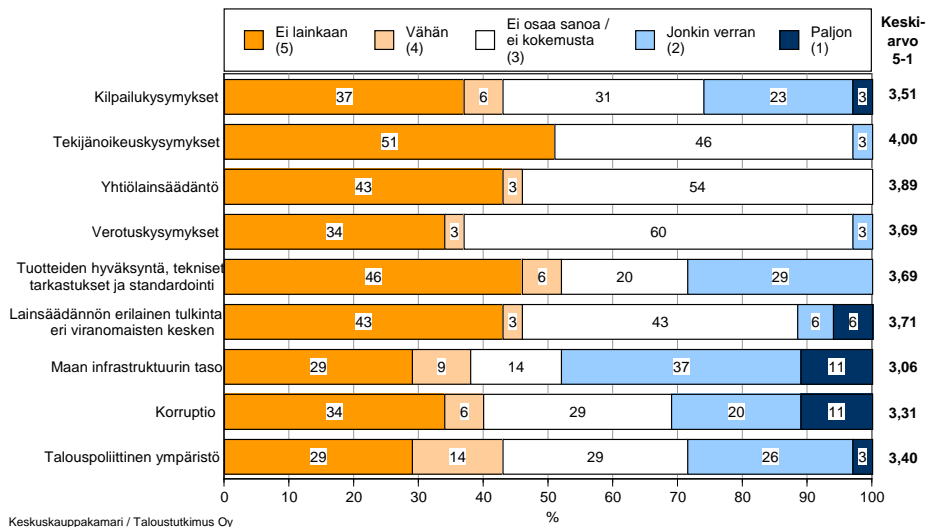

Bulgaria

Bulgariassa infrastruktuurin tason (48 %), korruption (31 %), talouspoliittisen ympäristön (29 %) ja tuotteiden hyväksynnän, teknisten tarkastusten ja standardisoinnin (29 %) sekä kilpailukysymysten (26 %) nähtiin hankaloittaneen yrityksen toimintaa eniten.

YRITYSTEN TOIMINTAA VAIKEUTTAVAT ASIAT

Bulgaria, n = 35

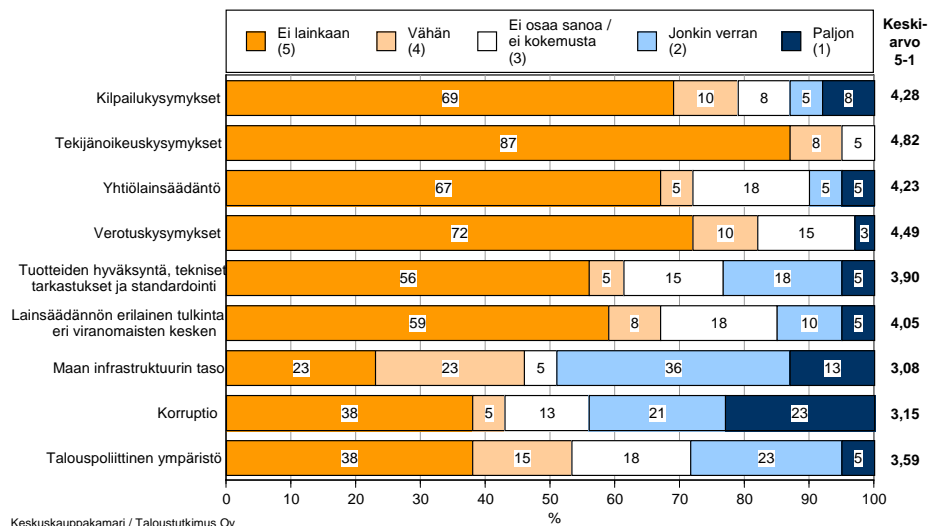

Romania

Infrastruktuurin taso (49 %), korruptio (44 %), talouspoliittinen ympäristö (28 %) ja tuotteiden hyväksyntä, tekniset tarkistukset ja standardisointi (23 %) koettiin suurimmiksi ongelmiksi Romaniassa.

YRITYSTEN TOIMINTAA VAIKEUTTAVAT ASIAT

Romania, n = 39

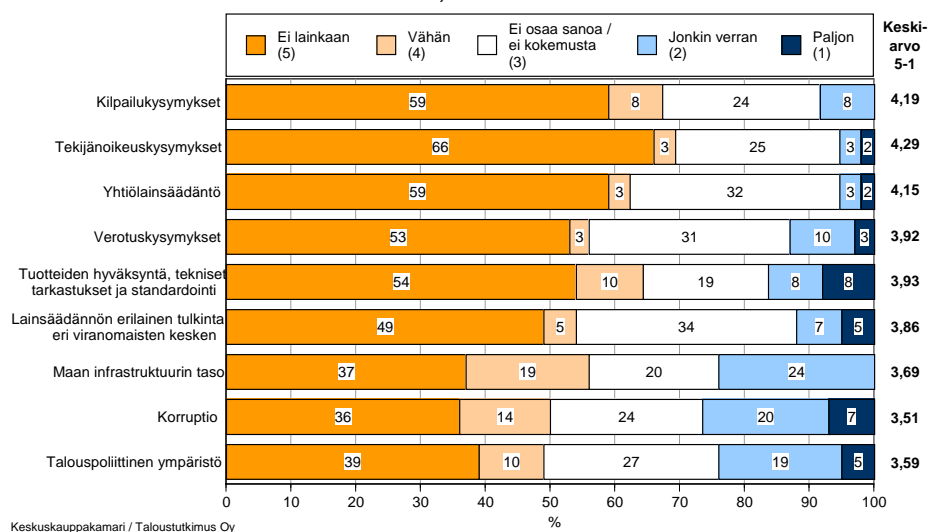

Turkki

Vastaajat ilmoittivat Turkissa yrityksen toimintaa eniten hankaloittaneiksi tekijöiksi korruption (27 %), maan infrastruktuurin tason (24 %) ja talouspoliittisen ympäristön (24 %).

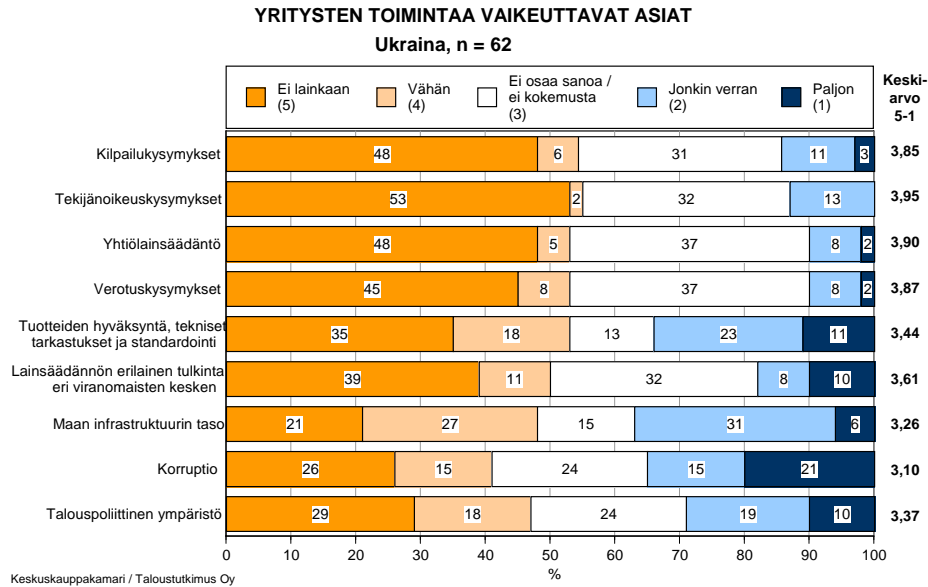
YRITYSTEN TOIMINTAA VAIKEUTTAVAT ASIAT

Turkki, n = 59

Ukraina

Infrastruktuurin taso (37 %), korruptio (36 %) ja tuotteiden hyväksyntä, tekniset tarkastukset ja standardisointi (34 %) arvioitiin tekijöiksi, jotka hankaloittivat eniten yrityksen toimintaa Ukrainassa.

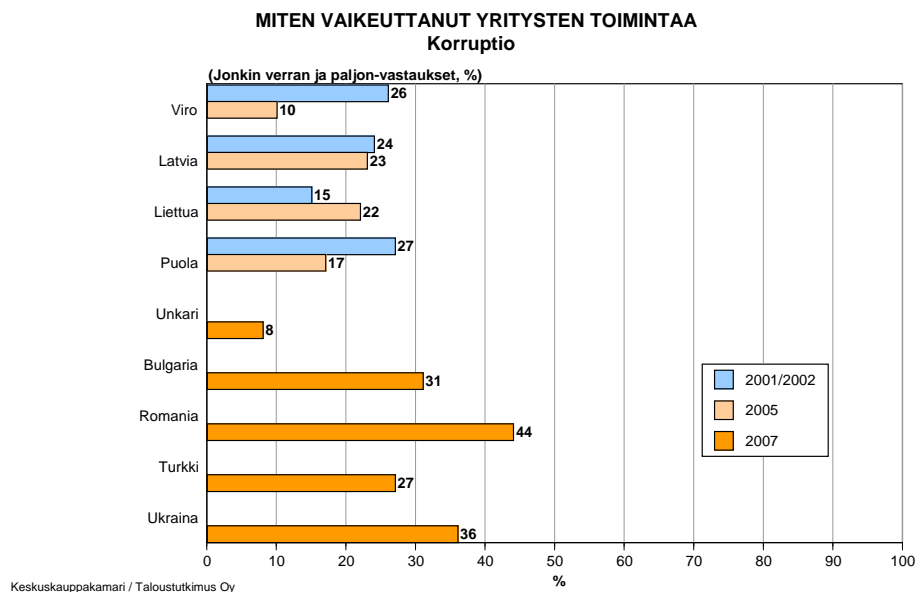
Vuonna 2005 Viroa, Latviaa, Liettuaa ja Puolaa käsitelleessä selvityksessä Viron suurimmaksi ongelmaksi nousi infrastruktuurin taso, tosin sekin oli Virossa tutkittuja maita parempi. Infrastruktuurin taso oli myös Latviassa ja Liettuaassa suurin ongelma. Korruptio vaikeutti lisäksi yritysten toimintaa Liettuaassa. Puolassa vähiten ongelmia tuottivat tekijänoikeuskysymykset ja kilpailuun liittyneet kysymykset.

Vuonna 2002 tehdyssä selvityksessä viranomaisten toimintaan liittyvä byrokratia oli yritysten mielestä erittäin raskasta ja aikaa vievää. Haastatelluista yrityksistä joka neljäs piti viranomaisten toimintaa ongelmana Liettuan kanssa käytävässä kaupassa. Latvian kanssa kauppaa käyvistä yrityksistä joka viides piti sitä ongelmana. Korruptio vaikeutti lähes joka toisen (45 %) haastatellun suomalaisen yrityksen toimintaa Latviassa ja joka kolmannen (35 %) Liettuaassa.

Suomalaisten yritysten ongelmat Puolassa ja Virossa vuonna 2001 olivat paljolti samoja kuin vuonna 1998 julkaistussa Keskuskauppakamarin itälaajentumista koskeneessa selvityksessä. Yritysten toimintaa vaikeuttivat edelleen kaupan esteet, puutteellinen infrastruktuuri, epävakaa talouspoliittinen ympäristö ja korruptio.

3.5.1. Korruptio

Haastatellut arvioivat avoimissa vastauksissa erityisesti korruption yritysten toimintaa vaikeuttavaksi tekijäksi.

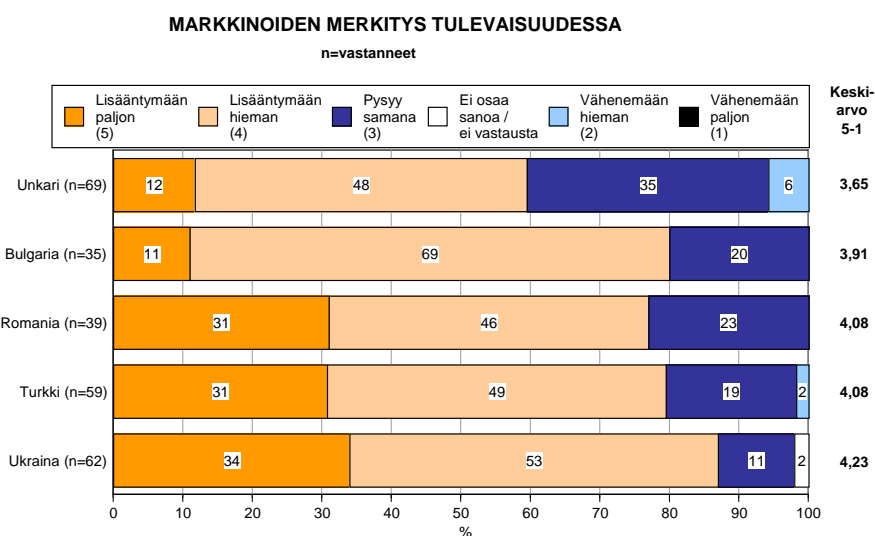
Vastaajien mielestä korruptiota oli tutkituista maista eniten Romaniassa ja Ukrainassa. Unkarissa sitä esiintyi vähiten, ja se on nyt samalla tasolla kuin vuonna 2005 Virossa.

4. MARKKINA-ALUEIDEN MERKITYS TULEVAISUUDESSA

4.1. Markkinoiden merkitys

Kohdemaiden markkinoiden merkityksen kasvuun seuraavan viiden vuoden aikana uskotaan vahvasti. Vastaajat odottavat, että markkinoiden merkitys yrityksen liiketoiminnassa kasvaa eniten Ukrainassa (87 %). Muita varovaisemmin haastatellut ennakoivat Unkarin (60 %) markkinoiden merkityksen kasvua. Vastaajista 35 prosenttia katsoo, että markkinoiden merkitys Unkarissa säilyy edellisten vuosien kaltaisena.

Vastaajista 6 prosenttia odottaa Unkarin markkinoiden ja 2 prosenttia Turkin markkinoiden merkityksen hieman vähenevän seuraavan viiden vuoden aikana.

Keskuskauppakamari / Taloustutkimus Oy

Vuonna 2005 haastatellut arvioivat Viron, Latvian, Liettuan ja Puolan merkityksen kasvavan seuraavan viiden vuoden aikana. Varsinkin Puolan markkinoiden merkityksen uskottiin kasvavan huomattavasti.

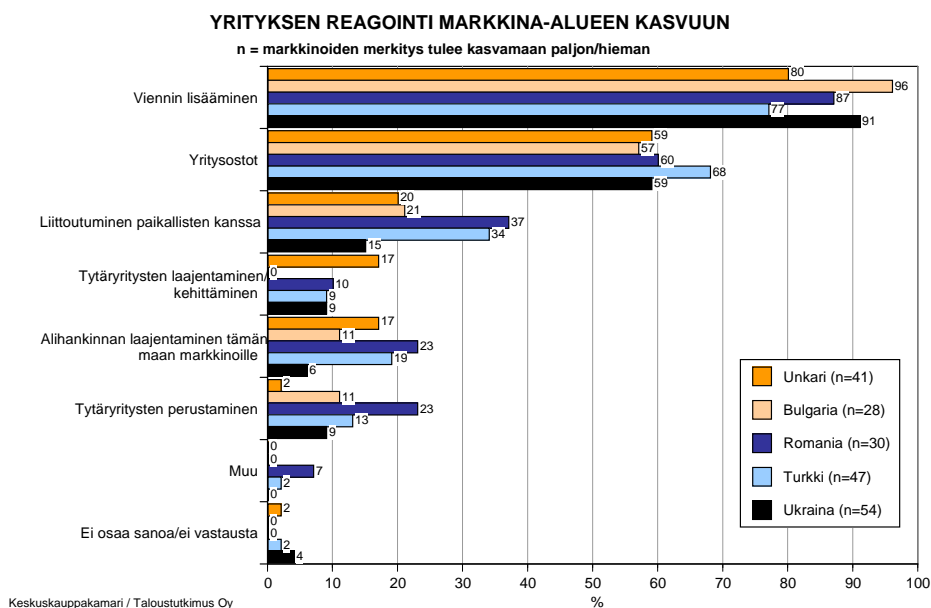
Vuonna 2002 suomalaisista yritysjohtajista 70 prosenttia uskoi Latvian ja 74 prosenttia Liettuan markkinoiden merkityksen kasvavan seuraavan viiden vuoden aikana. Vain seitsemän prosenttia Latviassa ja neljä prosenttia Liettuassa toimivista yrityksistä katsoi, että maiden merkitys yrityksen liiketoiminnassa vähenee.

Vuonna 2001 liiketoimintaa Puolassa harjoittavista suomalaisista yrityksistä peräti kolme neljästä (75 %) ja Virossa runsas puolet (54 %) arvioi, että näiden maiden markkinoiden merkitys yrityksen liiketoiminnassa lisääntyy seuraavan viiden vuoden aikana. Ainoastaan 6 prosenttia Puolassa toimivista ja 3 prosenttia Virossa toimivista yrityksistä katsoi markkinoiden merkityksen vähenevän.

4.2. Yrityksen reagointi markkina-alueen kasvuun

Yleisimpänä strategiana markkinoiden merkityksen kasvaessa vastaajilla on viennin lisääminen kohdemaahan. Kaikista haastatelluista 80 prosenttia lisäsi vientiä Unkariin, 96 prosenttia Bulgariaan, 87 prosenttia Romaniaan, 77 prosenttia Turkkiin ja 91 prosenttia Ukrainaan.

Vastaajien mielestä yritysostot olivat toiseksi suosituin strategiavaihtoehto Unkarissa (59 %), Bulgariassa (57 %), Romaniassa (60 %), Turkissa (68 %) ja Ukrainassa (59 %). Haastatelluista 37 prosenttia ennakoivat liittoutuvansa paikallisten kanssa Romaniassa ja 34 prosenttia Turkissa. Haastatelluista 23 prosenttia piti mahdollisena tytäryrityksen perustamista ja alihankinnan laajentamista Romaniaan.

Vuonna 2005 tehdyssä selvityksessä suurin osa vastaajista pyrki hyödyntämään Viron, Latvian, Liettuan ja Puolan kasvavan merkityksen juuri lisäämällä vientiä alueelle. Puolan markkinoille tytäryrityksen perustamista suunnitteli 11 prosenttia vastaajista, liittoutumista paikallisten kanssa 20 prosenttia ja alihankinnan lisäämistä 18 prosenttia.

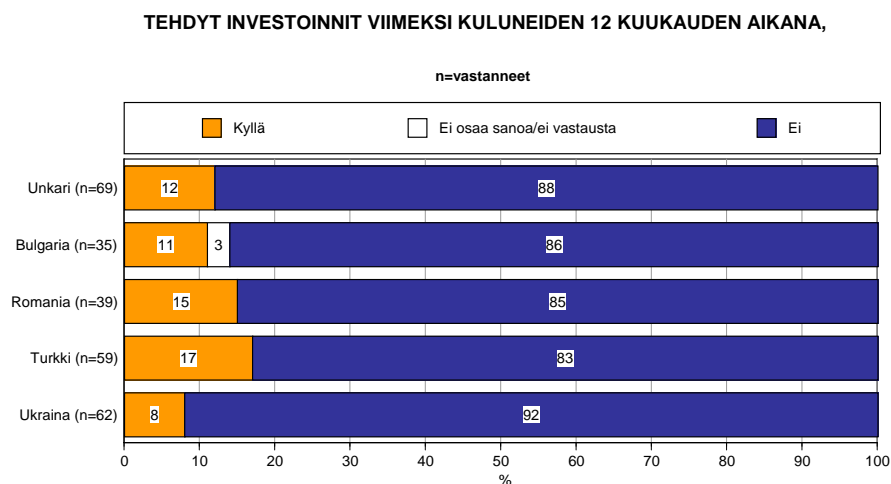
Puolet (50 %) kaupan, palveluiden sekä teollisuuden yrityksistä aikoi vuonna 2002 kasvattaa Latvian osuutta liiketoiminnasta vientiä lisäämällä. Myös Liettuan osuutta liiketoiminnasta suunniteltiin kasvatettavaksi lisäämällä ensisijaisesti vientiä.

Vuonna 2001 Viron ja Puolan osuutta liiketoiminnoissa aiottiin kasvattaa vientiä lisäämällä.

4.3. Investoinnit

Haastateltavilta kysyttiin, oliko heidän edustamansa yritys investoinut kohdemaahan viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana eli lokakuun 2005 jälkeen ja aikoiko yritys investoida kohdemaahan seuraavien 12 kuukauden aikana.

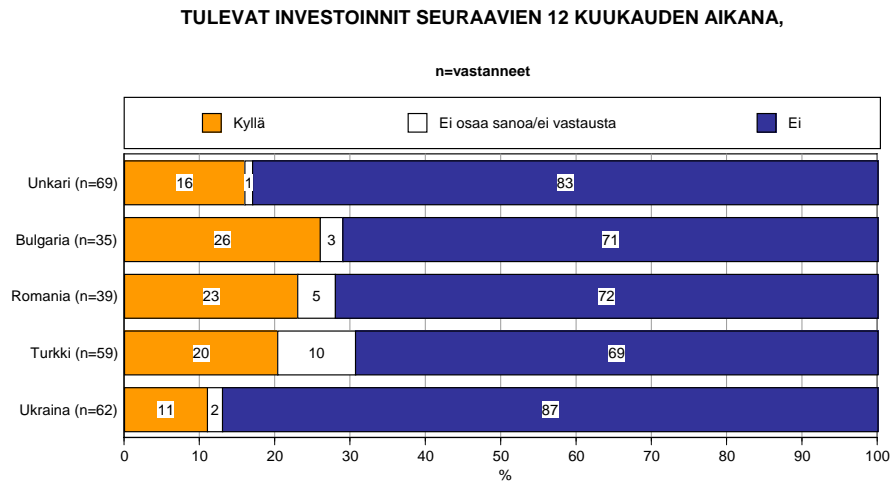
Vastaajista 12 prosenttia oli investoinut Unkariin, 11 prosenttia Bulgariaan, 15 prosenttia Romaniaaan, 17 prosenttia Turkkiin ja 8 prosenttia Ukrainaan.

Keskuskauppakamari / Taloustutkimus Oy

Vuonna 2005 tehdyssä selvityksessä 31 prosenttia yrityksistä oli investoinut Viroon, 19 prosenttia Latviaan, 16 prosenttia Liettuaan ja 23 prosenttia Puolaan.

Seuraavien 12 kuukauden aikana 16 prosenttia yrityksistä aikoo investoida Unkariin, 26 prosenttia Bulgariaan, 23 prosenttia Romaniaaan, 20 prosenttia Turkkiin ja 11 prosenttia Ukrainaan. Haastatelluista 10 prosenttia ei osannut sanoa, investoiko heidän edustamansa yritys seuraavien 12 kuukauden aikana Turkkiin. Myös Romanian (5 %), Bulgarian (3 %), Ukrainan (2 %) ja Unkarin (1 %) osalta kirjattiin ”ei osaa sanoa / ei vastausta” -vastauksia.

Keskuskauppakamari / Taloustutkimus Oy

Vuonna 2005 tehdyssä selvityksessä joka neljäs vastaaja aikoi investoida Viroon. Latviaan ja Puolaan investointeja suunnitteli joka viides ja Liettuaan joka kymmenes yritys.

5. YHTEENVETO

Tässä selvityksessä tarkastelluista viidestä maasta suomalaisille yrityksille tärkein on Unkari. Vastaajista 29 prosenttia asetti Unkarin tärkeimmäksi ja 16 prosenttia toiseksi tärkeimmäksi markkina-alueeksi.

Vastaajat antoivat myös Unkarin liiketoimintaympäristölle muita maita paremman koulu-arvosanan (7,21).

Vastaajista 33 prosenttia arvioi, että EU-jäsenyys / EU-neuvottelut ovat vaikuttaneet myönteisesti Unkarin kehitykseen viime vuosina. Haastatelluista kolmannes (34 %) ilmoitti, että Bulgarian markkinat ovat kasvaneet. Romania on kansainvälistynyt ja omaksunut yhä enemmän eurooppalaisia kauppatapoja (26 %). Noin neljännes vastaajista (24 %) piti Turkin markkinoiden kasvua tärkeimpänä asiana. Ukrainan taloudellinen tilanne on parantunut ja markkinat ovat sielläkin kasvaneet (23 %).

Vastaajista 16 prosenttia piti Unkarin suurimpina ongelmina hintatasoa ja -kilpailua sekä kuljetuksiin, logistiikkaan ja etäisyyksiin liittyviä asioita. Bulgariassa rahoituksen järjestäminen aiheutti ongelmia 23 prosentille vastaajista. Byrokratia vaikeutti yritysten toimintaa Romaniassa (21 %) ja Turkissa (22 %). Ukrainassa erityisesti tulliin ja tullaukseen liittyvät asiat (27 %) hankaloittivat yritysten toimintaa.

Suomalaiset yritykset antoivat Unkarin viranomaisten toiminnalle usein parhaat arvostukset ja Ukrainan viranomaisille heikoimmat.

Haastatellut arvioivat avoimissa vastauksissa erityisesti korruption yritysten toimintaa vaikeuttavaksi tekijäksi. Vastaajien mielestä korruptiota oli tutkituista maista eniten Romaniassa ja Ukrainassa. Unkarissa sitä esiintyi vähiten, ja se on nyt samalla tasolla kuin vuonna 2005 Virossa.

Kohdemaiden markkinoiden merkityksen kasvuun uskotaan vahvasti seuraavan viiden vuoden aikana. Vastaajat odottavat, että markkinoiden merkitys yrityksen liiketoiminnassa kasvaa eniten Ukrainassa (87 %) vaikeuksista huolimatta.

Yleisimpänä strategiana markkinoiden merkityksen kasvaessa vastaajilla on viennin lisääminen kohdemaahan. Kaikista haastatelluista 96 prosenttia lisäisi vientiä Bulgariaan, 91 prosenttia Ukrainaan, 87 prosenttia Romaniaan, 80 prosenttia Unkariin ja 77 prosenttia Turkkiin.

Vastaajista 17 prosenttia oli investoinut Turkkiin, 15 prosenttia Romaniaan, 12 prosenttia Unkariin, 11 prosenttia Bulgariaan ja 8 prosenttia Ukrainaan.

Seuraavien 12 kuukauden aikana yrityksistä 26 prosenttia aikoo investoida Bulgariaan, 23 prosenttia Romaniaan, 20 prosenttia Turkkiin ja 16 prosenttia Unkariin ja 11 prosenttia Ukrainaan.

6. LIITTEET

OSA-ALUEET, JOILLA KEHITYS ON OLLUT MYÖNTEISTÄ

	1.	2,	3,	4.	5.	6.
Unkari 2007	EU-jäsenyys / EU-neuvottelut	Taloudellinen tilanne	Markkinat kasvavat	Kansainvälistyminen / lähempänä eurooppalaisia kauppatapoja	Kaupankäynnin avautuminen / yksityistäminen	Byrokratia on vähentynyt
Bulgaria 2007	Markkinat kasvavat	Kansainvälistyminen / lähempänä eurooppalaisia kauppatapoja	Kaupankäynnin avautuminen / yksityistäminen	Maksuliikenne / Maksujärjestelyt / Rahoitus / Luottokelpoisuus	Taloudellinen tilanne	EU-jäsenyys / EU-neuvottelut
Romania 2007	Kansainvälistyminen / lähempänä eurooppalaisia kauppatapoja	EU-jäsenyys / EU-neuvottelut	Markkinat kasvavat	Maksuliikenne / Maksujärjestelyt / Rahoitus / Luottokelpoisuus	Kaupankäynnin avautuminen / yksityistäminen	Taloudellinen tilanne
Turkki 2007	Markkinat kasvavat	Kansainvälistyminen / lähempänä eurooppalaisia kauppatapoja	Taloudellinen tilanne	Kaupankäynnin avautuminen/ yksityistäminen	EU-jäsenyys / EU-neuvottelut	Kielitaito
Ukraina 2007	Taloudellinen tilanne	Markkinat kasvavat	Kansainvälistyminen / lähempänä eurooppalaisia kauppatapoja	Maksuliikenne / Maksujärjestelyt / Rahoitus / Luottokelpoisuus	Kaupankäynnin avautuminen / yksityistäminen	Tullauskäytännöt
Viro 2001	Taloudellinen tilanne / talouden kasvu	Markkinat kasvaneet / ostovoima lisääntynyt	Kaupankäyntikulttuuri / avoimuus	Länsimaalaistunut / eurooppalaistunut	Tullilainsäädäntö / tullimääräykset	Koulutettuja ammattitaitoisia ihmisiä
Viro 2005	Kaupankäyntikulttuuri / yrityskulttuuri	Viranomaistoiminta / byrokratia on vähentynyt	Taloudellinen tilanne / talouden kasvu	EU-jäsenyys / EU:hun liittyminen	Länsimaalaistunut / eurooppalaistunut	Tullilainsäädäntö / tullimääräykset sekä Markkinat kasvaneet / ostovoima on lisääntynyt
Liettua 2002	Taloudellinen tilanne / talouden kasvu	Kaupankäyntikulttuuri / avoimuus	Ostovoiman lisäys / markkinoiden kasvu	Länsimaalaistunut / eurooppalaistunut	Rakennus-/ teollisuuden kasvu	Tullilainsäädäntö / tullimääräykset
Liettua 2005	EU-jäsenyys / EU:hun liittyminen	Kuljetus / logistiikka / vienti / tuonti on helpottunut	Taloudellinen tilanne / talouden kasvu	Viranomais-toiminta / byrokratia on vähentynyt	Tullilainsäädäntö / tullimääräykset	Ostovoiman lisäys / markkinoiden kasvu
Latvia 2002	Kaupankäyntikulttuuri / avoimuus	Kuljetus / infrastruktuuri	Taloudellinen tilanne / talouden kasvu	Länsimaalaistunut / eurooppalaistunut	Viranomais-toiminta / byrokratia on vähentynyt	Maksukyky / vakavaraisuus / taloudellinen tilanne
Latvia 2005	EU-jäsenyys / EU:hun liittyminen	Kaupankäyntikulttuuri / avoimuus	Ostovoiman lisäys / markkinoiden kasvu	Kuljetus / logistiikka / vienti / tuonti on helpottunut	Taloudellinen tilanne / talouden kasvu	Maksukyky / vakavaraisuus / taloudellinen tilanne
Puola 2001	Kaupankäyntikulttuuri / avoimuus	Länsimaalaistunut / eurooppalaistunut	Taloudellinen tilanne / talouden kasvu	Ostovoiman lisäys / markkinoiden kasvu	Maksukyky / vakavaraisuus / taloudellinen tilanne	Tietoliikenne-yhteydet / tietoliikenne/ Internet
Puola 2005	EU-jäsenyys / EU:hun liittyminen	Viranomaistoiminta / byrokratia on vähentynyt	Kaupankäyntikulttuuri / avoimuus	Länsimaalaistunut / eurooppalaistunut	Kuljetus / logistiikka / vienti / tuonti on helpottunut	Taloudellinen tilanne / talouden kasvu sekä Ostovoiman lisäys / markkinoiden kasvu

SUURIMMAT ONGELMAT KAUPANKÄYNNISSÄ JA MARKKINOILLA

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Unkari 2007	Hintataso / hintakilpailu	Kuljetukset / logistiikka / etäisyydet	Taloudellinen tilanne / matala elintaso	Markkinoiden koko	Kova kilpailu	Kielitaito
Bulgaria 2007	Rahoituksen järjestäminen	Byrokratia	Markkinoiden koko	Kuljetukset / logistiikka / etäisyydet	Tulli / tullaukseen liittyvät ongelmat	Kauppatavat / yrityskulttuuri / kova kilpailu
Romania 2007	Byrokratia	Taloudellinen tilanne / matala elintaso	Korruptio / lahjonta	Hintataso / hintakilpailu	Kauppatavat / yrityskulttuuri, kielitaito	Rahoituksen järjestäminen
Turkki 2007	Byrokratia	Hintataso / Hintakilpailu	Kulttuurierot	Tulli / tullaukseen liittyvät ongelmat	Rahoituksen järjestäminen	Kuljetukset / logistiikka / etäisyydet
Ukraina 2007	Tulli / tullaukseen liittyvät ongelmat	Byrokratia	Kuljetukset / logistiikka / etäisyydet	Maksuliikenne / maksujärjestelyt	Korruptio / lahjonta Taloudellinen tilanne / matala elintaso / Epäselvä poliittinen tilanne	Kielitaito Rahoituksen järjestäminen
Viro 2001	Kilpailu / kova kilpailu / hintakilpailu	Ostovoiman vähyyks / markkinoiden pienuus	Hintataso	Rahoitusvalmiudet / rahoitus / luottokelpoisuus	Markkinoille pääsy / kontaktien löytäminen	Tulliasiat / tullaukseen liittyvät ongelmat
Viro 2005	Hintataso	Ostovoiman vähyyks / markkinoiden pienuus	Kilpailu / kiristynvä / kova kilpailu	Kuljetukset / logistiikka	Yhteistyökumppaneiden löytäminen	Rahoitus / maksukyky / rahan puute
Liettua 2002	Rahoitusvalmiudet / rahoitus / luottokelpoisuus	Kilpailu / kova kilpailu / hintakilpailu	Viranomaistoiminta / byrokratia	Tulliasiat / tullaukseen liittyvät asiat	Kuljetukset / infrastruktuuri	Ostovoiman vähyyks / markkinoiden pienuus
Liettua 2005	Kauppatavat / yrityskulttuuri	Kilpailu / kiristynvä / kova kilpailu	Hintataso	Kuljetukset / logistiikka	Rahoitus / maksukyky / rahan puute	Ostovoiman vähyyks / markkinoiden pienuus
Latvia 2002	Tulliasiat / tullaukseen liittyvät asiat	Rahoitusvalmiudet / rahoitus / luottokelpoisuus	Kaupankäyntikulttuuri / hitaus	Viranomaistoiminta / byrokratia	Kilpailu / kova kilpailu / hintakilpailu	Kuljetukset / infrastruktuuri sekä lainsäädäntö- ja lupa-asiat
Latvia 2005	Kielitaito / Kielimuuri	Kilpailu / kiristynvä kova kilpailu	Rahoitus / maksukyky / rahan puute	Hintataso	Byrokratia	Kauppatavat / yrityskulttuuri
Puola 2001	Tulliasiat / tullaukseen liittyvät asiat	Kilpailu / kova kilpailu / hintakilpailu	Kaupankäyntikulttuuri / hitaus	Markkinoille pääsy / kontaktien löytäminen	Kielivaikeudet	Viranomais-toiminta / byrokratia
Puola 2005	Kauppatavat / yrityskulttuuri	Hintataso	Rahoitus / maksukyky / rahan puute	Byrokratia	Kielitaito / kielimuuri	Kilpailu / kiristynvä / kova kilpailu

Keskuskauppamari

Aleksanterinkatu 17, PL 1000

00101 Helsinki

puh. (09) 696 969

faksi (09) 650 303

keskuskauppamari@chamber.fi

